

الحمد لله الذي جعل
العلم من جملة نعمه
التي لا تحصى

چهارمائی ماندگار یزد

دریک آگاه

مریم هدایتی

پاییز ۱۳۹۸

سرشناسه

هدایتی، مریم، ۱۳۶۶ -

Hedayati, Maryam

عنوان و نام پدیدآورندگان : چهره‌های ماندگار یزد در یک نگاه/ تهیه‌کننده: مریم هدایتی

مشخصات نشر : یزد: انتشارات اندیشمندان یزد، ۱۳۹۸

مشخصات ظاهری : ۲۰۴ ص: مصور

شابک : ۴-۱۳۴-۴۸۴-۶۰۰-۹۷۸: ۳۷۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا

یادداشت: : کتابنامه

موضوع : مشاهیر -- ایران -- یزد -- سرگذشتنامه

موضوع : Celebrities -- Iran -- Yazd -- Biography

رده‌بندی کنگره : DSR۲۰۶۱

رده‌بندی دی‌جی : ۹۵۵/۵۲۰۹۲

شماره کتابشناختی ملی : ۵۶۹۹۲۱۱

شماره مجوز کتاب : ۳۵-۶۱

چهره‌های ماندگار یزد در یک نگاه

مریم هدایتی

- ❖ ناشر: انتشارات اندیشمندان یزد
- ❖ نظارت چاپ: سید محمد موسوی
- ❖ صفحه‌آرا: سید محمد موسوی
- ❖ ویرایش: مؤسسه شهرزاد پردیس نویر
- ❖ طراح جلد: ابوالفضل مرشدی
- ❖ قیمت: ۳۷۰۰۰۰ ریال
- ❖ شابک: ۴-۱۳۴-۴۸۴-۶۰۰-۹۷۸
- ❖ نوبت چاپ: اول / پاییز ۱۳۹۸

نشانی ناشر: یزد، خیابان فرخی یزدی، پاساژ ۱۱۰، طبقه همکف، انتشارات اندیشمندان یزد

تلفن ۰۹۱۳۳۵۶۶۶۷۲ - ۰۳۵ - ۳۶۲۶۹۳۳۰

پیشگفتار

یزد یک واژه نیست، یک شهر هم نیست، گستره‌ای از تاریخ است، تاریخ بی‌نهایت، بخش وسیعی از افتخار و تعلق خاطر به یزدان، به‌راستی نمادی از پرافتخارترین روزهای یزدان اندیشی است. قدم نهادن به تاریخ، فقط ورق‌زدن چندین و چند کتاب خرد و کلان نیست، قدم نهادن در تاریخ، یعنی طی کردن کوچه‌های تودرتوی یزد، از پیچ هر کوچه که می‌گذری سلسله‌ای، خاندانی و دوره‌ای از تاریخ پیش روی تو رخ می‌نماید. استان یزد مهد پرورش شخصیت‌ها و مفاخر بزرگ علمی، دینی، انقلابی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی بوده است. از فقیهان، مرحوم حاج‌شیخ عبدالعزیم حائری یزدی و از فیلسوفان، دکتر رضا داوری اردکانی و از واعظان، احمد یزدی و از شاعران فرخی یزدی چهره‌های آشنا برای نسل‌های آینده هستند. شاهیر با ایفای نقش سازنده در تاریخ، نام خود را در اذهان زنده نگه می‌دارند و امروز که نسل جوان به دنبال الگوهایی برای آینده است، امروز زنگنه شاهیر و مفاخر به تقویت فرهنگ بومی و ترسیم یک الگوی سازنده کمک می‌کنند.

و اما استان یزد در طول تاریخ مملکت و مملکت‌ها، دانشمندان، عالمان و اندیشمندان بسیاری در زمینه‌های گوناگون و رشته‌های متنوع بوده است که بدون اغراق نشانگر هوش، ذکاوت، پشتکار و تلاش ساکنان این دیار کویری است که این امر نیز زبانزد خاص و عام بود. در بسیاری از موارد شهرتی جهانی را برای یزد و ساکنانش به ارمغان آورد. ادب و همین موضوع باعث شد تا در حدّ وسیع خود گامی هر چند کوتاه برای شناساندن شاهیر و مفاخر یزد، در قالب گزیده‌ای از چهره‌های ماندگار یزد به نسل جوان و نوجوان بردارم. امید آنکه نسل جوان ما با شناخت شاهیر و مفاخر خود و تأستی به تلاش و پشتکار آنها آینده‌ای روشن را برای این مرزوبوم رقم بزنند. درباره شیوه تألیف و تدوین این اثر ذکر این نکته ضروری است که برای جمع‌آوری و تدوین این کتاب از کتب، اسناد،

مدارک و اطلاعات موثق و همچنین شیوه‌های پژوهش کتابخانه‌ای و نیز میدانی و گاه مصاحبه با افراد آگاه استفاده شده است.

در پایان از آقای حسین مسرت، پژوهشگر برتر استان که در همه مراحل این اثر از راهنمایی و همدلی ایشان بهره‌مند شدم، کمال تشکر را دارم.

و به قول بیهقی «هر کسی از این حکایت بتواند دانست که این چه بزرگاری بوده‌اند و همگان برفته‌اند و از ایشان این نام نیکو یادگار مانده است و غرض من از نوشتن این اخبار آن است تا خوانندگان را فایده‌ای بحاصل آید و کسی را ازین بکار آید».

www.ketab

فهرست مطالب

۵	مقدمه.....
۱۱	مفاخر هر جامعه و شهر چه کسانی هستند؟.....
۱۵	آذربیدی، مهدی.....
۱۸	آرامش، احمد.....
۲۰	آیت‌اللهی، سیداسدالله.....
۲۲	آیتی یزدی، عبدالحسین.....
۲۴	ابوزابی، میرزا حسن.....
۲۶	اخوان تفتی، محمد هاشم.....
۲۸	اخوان ثالث، مهدی.....
۳۰	ابولامی، روشن، محمدعلی.....
۳۳	اعراف‌ی، محمد ابراهیم.....
۳۵	افشار یزدی، ایرج.....
۳۷	افشار یزدی، محمود.....
۴۰	بافقی، محمد تقی.....
۴۲	بها بادی، ملا عبدالله.....
۴۴	بهجتی اردکانی، محمد حسین.....
۴۶	پاپلی یزدی، محمد حسین.....
۴۸	پویا، عبدالعظیم.....
۵۰	پیرنیا، محمد کریم.....
۵۳	جلالیان، عبدالحسین.....
۵۵	جیحون یزدی، میرزا محمد.....
۵۷	چیتی، سید مهدی.....
۶۰	حائری یزدی، عبدالکریم.....
۶۲	حائری یزدی، مرتضی.....
۶۴	حائری یزدی، میر سیدعلی.....
۶۶	حراری زاده، محمود.....

- ۶۷..... حیدری، سیدجواد
- ۶۸..... خاتم یزدی، سیدعباس
- ۷۰..... خاتمی، سیدروح الله
- ۷۲..... خاتمی، سیدمحمد
- ۷۴..... خدیوچم، حسین
- ۷۸..... دادبه، اصغر
- ۸۰..... داوری اردکانی، رضا
- ۸۳..... دهشیری، سیدضیاءالدین
- ۸۵..... راشد، کاظم
- ۸۷..... رشیدالدین، محمد، ابوالفضل
- ۸۹..... رهبر، محمود
- ۹۱..... ریاضی یزدی، سیدمحمدعلی
- ۹۳..... رئیس یزدی، غلامعلی
- ۹۵..... زمانی یزدی، محمد
- ۹۶..... سالک یزدی
- ۹۸..... شارق یزدی، غلامحسین
- ۱۰۰..... شاهی، جلیل
- ۱۰۲..... شرف‌الدین علی یزدی
- ۱۰۵..... شکوهی یزدی، سیدحسن
- ۱۰۷..... صادقیان، محمدعلی
- ۱۰۹..... صدوقی، محمد
- ۱۱۱..... صدوقی، محمدعلی
- ۱۱۳..... صفاری دوست، عباس
- ۱۱۵..... طباطبایی، سیدعبدالحی
- ۱۱۶..... طباطبایی یزدی، سیدمحمدکاظم
- ۱۱۹..... طباطبایی اردکانی، سیدمحمود
- ۱۲۱..... طراز یزدی، عبدالوهاب
- ۱۲۳..... عالمی، محمدعلی

- ۱۲۵..... عضد یزدی، سید جلال الدین
- ۱۲۷..... علاقه بند، سید محمد علی
- ۱۲۹..... علوم ی اردکانی، احمد
- ۱۳۲..... علوم ی، جلال الدین
- ۱۳۳..... فاضل اردکانی، محمد حسین
- ۱۳۶..... فرخی یزدی، محمد
- ۱۳۹..... فرساداردکانی، محمود
- ۱۴۲..... فقیه یزدی (فقیه خراسانی)، حاج شیخ غلامرضا
- ۱۴۵..... فکور یزدی، محمد
- ۱۴۷..... قاری یزدی، نظام الدین محمود
- ۱۴۹..... قدس یزدی، سید محمد
- ۱۵۰..... قطب الدین، عبدالرحیم
- ۱۵۱..... قلمسیار، نیر
- ۱۵۳..... کاردان، علی محمد
- ۱۵۵..... کازرونی، سید علی محمد
- ۱۵۷..... کاوه، علی محمد
- ۱۵۸..... محبوبی اردکانی، حسین
- ۱۶۰..... محقق داماد، سید محمد
- ۱۶۲..... مدرسی، سید محمد
- ۱۶۳..... مدرسی لب خندقی، میر سید علی
- ۱۶۵..... مدرسی، سید یحیی
- ۱۶۷..... مستوفی بافقی، محمد مفید
- ۱۶۹..... مسرت، حسین
- ۱۷۱..... مشروطه، محمود
- ۱۷۳..... مصباح یزدی، محمد تقی
- ۱۷۵..... مصلایی، میرزا علی اکبر
- ۱۷۷..... مضطرزاده، فتح الله
- ۱۷۹..... موسوی یزدی، سید یحیی

مفاخر هر جامعه و شهر چه کسانی هستند؟

گنجینهٔ پر بار زبان فارسی آکنده از واژگان همسان و همانندی است که گاه دیده می‌شود برای یک مفهوم، ده‌ها واژه را می‌توان به کار برد. برای برابرنهاد محبت می‌توان واژه‌های: مهربانی، دوستی، شفقت، عطف، مهر، ود، و داد، دوستداری، مودت، عشق، حب و... را به کار برد. این برابرنهادها به غیر از معانی فلسفی و عرفانی و تصوفی این واژه‌ها بر همین سان است. واژهٔ پر مفهوم مفاخر که در زبان فارسی برابرنهادهای فراوانی دارد همچون: دانشوران، بزرگان، مشاهیر، نامداران، نخبگان، نامآوران، دانشی‌مردان، اندیشمندان، اندیشه‌وران، دانشمندان، رجال، چهره‌ها، برجستگان، فرزندان، اعلام، برگزیدگان، رهبران، نامداران، شخصیت‌ها، جاودان‌ها، مبارزان، اساطیر، عالمان، دانشوران، متفکران، روشنفکران، فرهیختگان، خردمندان، خردورزان و... در فرهنگ جامع دهخدا ذیل واژهٔ مفاخر تنها این واژه آمده است: «ج مفخره و مفاخر (ناظم‌الاطباء) مأثر، مکارم (یادداشت دهخدا)»

مفاخر بزرگان هر قومی هستند که به واسطهٔ کوشش و خستگی‌ناپذیر خود در برابر دشواری‌ها، ناسلامت، سختی‌ها و تنگناهای ایستاده و در کوران این سختی‌ها آبدیده شده‌اند. آنان در حقیقت برگزیدگانی هستند که در راه رسیدن به آرمان‌های والای «سانی» هیچ کوششی فروگذاری نکردند. جنگیدند تا پیروز شدند. جنگ به رفتن در صحنه‌های نبرد مسلحانه نیست؛ جنگ بر حق خود را کردن است. گالیله هم‌زمان زیادی با عقاید کوتاه‌نظرانهٔ مدیران جنگید و هزاران تن دیگر که مردانه بر عقاید راستین و آرمانی خود پافشاری و فشرده‌ای کردند؛ یکی چونان امام حسین (ع) در کربلا با ستم و بی‌عدالتی برخورد و شهید شد و از چهره‌های جاودانه مفاخر اسلام گشت و یکی هم

امیرکبیر و فرخی یزدی بر عقاید خود برای سرفرازی میهنش پای فشردند و به ترتیبی دیگر شهید گشتند و جزء مفاخر جاودان ایران گشتند.

مفاخر هر کشور، قوم، ملیت و مذهب، استوانه‌ها و اسطوره‌های گروه خودند که نامشان بر تارک گیتی می‌درخشد و همگان با نام بردن از آنان بر رشادت‌ها، دلاوری‌ها و دلیرمردی‌های آنان آفرین می‌گویند و از اینکه در کشور و قوم و ملیت آن شخص هستند، بر خود می‌بالند.

رخ می‌اندیشند که اینان مفاخر به دنیا آمده‌اند و روزی حتماً در زمره بزرگان قرار می‌گرفتند و منکر تلاش این‌گونه افراد هستند. هرچند تالان‌های مرز باید نظر آنان را پذیرفت، زیرا در جوهره (ژن) اینان از ابتدا بزرگی آفریده شده بود. اما رشد و بالندگی آنها در پناه سخت‌کوشی‌های خودشان بوده است. چه بسازند مشاهیری که مفاخر نشدند. افرادی چون: چنگیز، آیشن، هیلر، مملینی، استالین، یزید، شمر، معاویه و... نیز دارای جوهرهایی از هوش، مصلحت و توانمندی بودند، اما پای در راه کز نهادند و باعث شرم بشریت گشتند.

در ایران ما نیز مفاخری هستند که به شان در همه دوران بر سر زبان‌ها بوده و خواهد بود. از دورترین هنگام تا اکنون که در آن زندگی می‌کنیم، از آرش و کورش و داریوش و رستم گرخت تا ایرج‌مرد و فردوسی و خیام و حافظ و سعدی و مولوی و حسابی. ایران ر کهن‌ترین زمان که گستره‌ای به پهنای یک قاره داشت تا اکنون که جایی بین دو دریای خزر و عمان دارد؛ همواره نامورانی داشته است که نام بلندش را پراوازه می‌کرده‌اند.

در گستره شهرها و ولایات نیز بزرگانی هستند که تنها در دیار خود شهره‌اند و بدین روی اهالی آنجا به بزرگی او فخر می‌ورزند. برخی از اینان ممکن است در گستره کشوری هم از ناموران باشند، ولی در دیار خود ارجمندترند؛ از این روی شایسته است که فرهنگ‌مداران هر شهر یا کشور

با بهره‌جویی از اندیشه بزرگان به شناسایی آنان دست یازند و گام‌هایی در راه ارج‌گزاری آنان بردارند تا نسل کنونی بداند هیچ‌گاه و هیچ‌کس بزرگ‌مردی‌های آنان را فراموش نخواهد کرد و این خود درسی بزرگ برای اکتونیان و آیندگان است، به‌ویژه برای نوجوانان و جوانانی که سال‌های آغازین آموذگی را پشت سر می‌نهند.

دیار کویری یزد برخلاف زمین سترونش، آسمان پر ستاره‌ای دارد، همواره در هر دوره‌ای چندین نامور، پهنه آسمانش را درخشش دیگری داد و شب‌های تاریکش را چون روز روشن می‌کنند و دیرزمانی نمی‌گذرد که آوازه این دانش‌مردان شهرها را درنور دیده، نام باستانی و مقدس یزد با ناه پرافتخار آنها قرین می‌گردد.

یزد از دیرباز به فرهنگ و دانش و هنر بوده است، گواه آن آثار تاریخی متعدد این شهر است که نشان از ذوق و شوق معماران، نقاشان، خطاطان، هنرمندان و شاعران این دیار فرهنگ‌پرور دارد؛ آثاری که هر کدام به نوبه خود می‌تواند برای دیرنگی فرهنگ این دیار باشد.

در کتابی که پیش روست، سرکار خانم مریم هدایتی که از کتابداران علاقه‌مند به کارهای فرهنگی و حوزه یزدشناسی است، کوشش نموده، زندگی‌نامه و کارنامه حدود نود نفر از مشایخ، بزرگان استان یزد در ادوار تاریخی را بر پایه منابع مکتوب و دست‌آورد شناسایی کند و وظیفه خود را به‌عنوان کتابدار آگاه انجام دهد. بی‌گمان کتاب‌هایی از این دست بر پایه شناخت نویسنده یا گردآورنده شکل می‌گیرد و چه‌بسا اگر فرد دیگری آن را سامان می‌داد، نام‌های آمده دگرگون می‌شد، ولی وی سعی کرده نامی را از قلم نیندازد. به‌او دست‌مربزاد گفته می‌شود که سعی کرده است اطلاعات کتاب، یک‌دست، کوتاه و سودمند باشد.

حسین مسرت

خرداد ۱۳۹۸